

Stefan Raszeja

Recenzja książki Anity Gałęskiej-Śliwki „Śmierć jako problem medyczno-kryminalistyczny”

Recenzowana książka Anity Gałęskiej-Śliwki (180 stron), opublikowana w 2008 roku przez wydawnictwo Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o. (WWW.wolterskluwer.pl), stanowi zmodyfikowaną wersję prawniczej pracy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Bogusława Sygita i obronionej w 2008 roku.

Problematyka związana ze zjawiskiem śmierci jest niebywale szeroka i może być analizowana zarówno z punktu widzenia nauk przyrodniczych, jak i filozofii oraz prawa. Prawo karne, kryminalistyka i medycyna sądowa są w pierwszym szeregu tych dyscyplin, dla których coraz lepsze poznanie okoliczności, mechanizmu i poszczególnych etapów procesu umierania człowieka ma podstawowe znaczenie w praktyce opiniodawczej (orzeczniczej). Autorka w części pierwszej monografii przedstawiła zwięźle problematykę śmierci w sensie filozoficznym a nawet religijnym. Tu można znaleźć informacje o ewolucji definicji śmierci a także o odmiennościach występujących w tym zakresie w różnych kulturach.

Następne rozdziały (od II do VI) poświęcone zostały problematyce regulacji prawnych postępowania w przypadku zgonu człowieka, przy czym autorka ograniczyła się do śmierci gwałtownej, której okoliczności sprawiają, że zakres badań z reguły ma charakter interdyscyplinarny i dotyczy zarówno medycyny sądowej, jak i kryminalistyki. Jest to więc jedna z nielicznych prób integracji zagadnień tanatologicznych, ich problemowego ujęcia z punktu widzenia obu bliskich sobie specjalności: medycyny sądowej i kryminalistyki. W sposób uporządkowany autorka przedstawiła aktualne możliwości techniczne jakimi dysponują w omawianym zakresie obie

te dziedziny nauki. Do wydzielonych w książce zagadnień należą: identyfikacja ofiary, ustalenie czasu zgonu, ustalenie przyczyny śmierci, ustalenie sprawcy czynu, ujawnienie i zabezpieczenie śladów kryminalistycznych a także umiejętność ich wykorzystania w praktyce.

Autorka cytuje „gęsto” prace znawców tematu, zarówno publikujących za granicą, jak i w kraju. Oparte na tych cytatach „przypisy” mogą „same w sobie” stanowić małe cenne kompendium wiedzy niezbędnej dla medyka sądowego lub kryminalistyka. Przykładowo podam, że autorka w jednym z przypisów zawarła, bardzo instruktywnie i zwięźle przedstawione, aktualne możliwości techniczne ustalenia tożsamości zwłok na podstawie badania porównawczego kodu genetycznego DNA. Podobnie czyni to w odniesieniu do innych zagadnień ważnych dla praktyki sądowo-lekarskiej.

W książce poruszono też zagadnienie rzadko spotykane w piśmiennictwie a dotyczące trudności wyłaniających się przy uzyskiwaniu materiału porównawczego do badań identyfikacyjnych osób zmarłych (chodzi o problem „ogólnonarodowej bazy danych”). Do tematów bardzo wnikliwie opracowanych należy ustalenie czasu zgonu. I tutaj w „przypisie” czytelnik może znaleźć bardzo dużo źródeł wiedzy na ten temat. Przeprowadzona przez autorkę analiza z jednej strony ujawnia różnorodność stosowanych technik ustalania czasu zgonu, z drugiej zaś zwraca uwagę na ich niedoskonałości. Szkoda, że zbyt słabo zostały podkreślone osiągnięcia polskiej tanatologii. W Polsce, w ośrodku gdańskim, już w latach 60-tych wprowadzono do praktyki badania reakcji interletalnych (nazwa ta została po raz pierwszy zaproponowana przez niżej

podpisanego, a później powszechnie zaakceptowana obok „reakcji suprawitalnych”), kiedy to równolegle pojawiły się pierwsze próby ich zastosowania u naszych zachodnich sąsiadów (prof. Prokop w Berlinie).

Bardzo interesująco, bo opierając się na literaturowych opisach przypadków śmierci gwałtownej, w monografii przedstawiono problematykę związaną ze stwierdzaniem przyczyny zgonu. Treść tego rozdziału mogłaby służyć jako materiał szkoleniowy dla specjalizujących się w medycynie sądowej i kryminalistyce.

Kolejny rozdział książki (rozdział V) poświęcony jest „ustalaniu sprawcy zabójstwa”, a więc

zagadnieniu w głównej mierze kryminalistycznemu.

W sumie autorka założyła, że wymienione przez nią problemy (niektóre nadal jeszcze nie rozwiązane) będą inspirowały do podejmowania dalszych badań w zakresie tanatologii sądowo-lekarskiej a także do zaproponowania zmian w procedurze prawno-organizacyjnej, które służyłyby rozwiązaniu sygnalizowanych w monografii kwestii.

Omawiana książka z podanych wyżej względów godna jest polecenia wszystkim zainteresowanym tanatologią sądową.